

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.09.2015, sp. zn. 30 Cdo 1290/2014, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.1290.2014.1

Číslo: 54/2016

Právní věta: Poškozené právnické osobě nenáleží v řízení o náhradu nemajetkové újmy zvýšení peněžitého zadostiučinění podle § 31a odst. 2 a 3 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., o částku odpovídající částce daně z příjmů, kterou případně v důsledku přijatého zadostiučinění bude povinna v budoucnu státu odvést.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.09.2015

Spisová značka: 30 Cdo 1290/2014

Číslo rozhodnutí: 54

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu

Předpisy: 3 předpisu č. 82/1998Sb. ve znění od 27.04.2006
§ 31a odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. 15 Co 346/2013, a částečně rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 23 C 202/2012, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 26. 3. 2013 zastavil řízení v části o zaplacení částky 95 063 Kč a úroku z prodlení z této částky za den 24. 10. 2012 (výrok I.), uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni úrok z prodlení z částky 95 063 Kč ve výši 7,5 % ročně za období od 20. 9. 2012 do 23. 10. 2012 (výrok II.), zamítl žalobu o zaplacení částky 54 937 Kč s příslušenstvím (výrok III.) a uložil žalované povinnost k náhradě nákladů řízení (výrok IV.). Rozhodl tak o nároku žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy, která jí měla být způsobena nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřené délce řízení vedeného u Městského soudu v Brně o zaplacení částky 1 430 766 Kč s příslušenstvím, jíž se nynější žalobkyně domáhala jako dluhu ze smlouvy o dílo.

2. Na základě zjištěného skutkového stavu soud prvního stupně, a to i s odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), ve shodě s účastníky dospěl k závěru, že

celková délka posuzovaného řízení, které trvalo od 25. 1. 2001 do 22. 11. 2011, tedy deset let a deset měsíců, byla nepřiměřená. Řízení probíhalo opakovaně na dvou stupních soudní soustavy, když celkem byla vydána čtyři meritorní rozhodnutí.

3. Soud prvního stupně považoval řízení s ohledem na jeho předmět (posuzovány nároky ze smlouvy o dílo co do rozsahu, kvality a ceny díla) a složitost dokazování (dvakrát doplňovaný znalecký posudek) za složitější, čemuž odpovídala i procesní aktivita účastníků (četná obsáhlá podání ve věci samé obsahující průběžně řadu dalších důkazních návrhů) a soudu (před soudem prvního stupně dokazováno při osmi jednáních, před soudem odvolacím při dvou).

4. Při hodnocení významu řízení pro žalobkyni soud prvního stupně „z objektivního hlediska“ vyšel z toho, že s danou agendou (zaplacení peněžité částky ve sporu se zákazníkem žalobkyně) ESLP obecně nespojuje zvýšený význam a nutnost zvláštní péče ze strany orgánů státu, jakkoliv podle soudu prvního stupně úhrada předmětné částky „mohla mít pro žalobkyni z pohledu její platební bilance svůj význam.“ S odkazem na judikaturu ESLP i stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. [Cpjn 206/2010](#), uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 58/2011, dále jen „Stanovisko“ (rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná též na [www.nsoud.cz](#)) konstatoval, že i právnické osoby mohou „pocítovat“ nemajetkovou újmu a že možnost peněžní náhrady za tuto újmu nemůže být právě jen z důvodu právní povahy těchto osob vyloučena, avšak „míra frustrace z nepřiměřené délky řízení musí být v případech právnických osob již s ohledem na jejich právní podstatu uvažována v omezené míře.“ „Ze subjektivního pohledu“ soud prvního stupně zkoumal, zda žalobkyní tvrzený význam řízení koreloval jejímu procesnímu chování. Jestliže žalobkyně za řadu let trvání řízení „nezprostředkovala vůči soudní moci ... svoji frustraci z celkové délky řízení,“ nelze podle soudu prvního stupně „nepřipustit výklad“, že jí šlo spíše o úspěšný konec řízení než o jeho skončení „v rozumné lhůtě.“ Uvedené nicméně soud prvního stupně konstatoval „toliko na okraj, se znalostí judikatorně ustálených závěrů, že soudy jsou v řízení povinny konat z úřední povinnosti, ne až na základě stížností účastníků, pročez okolnost, že se žalobce proti délce řízení nebránil ... nemůže být v rámci posuzování jednání poškozeného brána k tíži žalobce.“ Význam řízení pro žalobkyni tak soud prvního stupně hodnotil jako standardní „i se zohledněním její právní povahy (právnické osoby)“. Úvahy hypoteticky snižující subjektivní význam řízení nijak nepřičítal k tíži žalobkyně, na druhou stranu ale podle něj „nelze s úspěchem zvyšovat význam řízení pro účastníka tam, kde tento význam nenašel v kontextu prodlužujícího se sporu žádného konkrétního odrazu v jeho procesním chování.“

5. Ve vztahu ke kritériu postupu soudů soud prvního stupně uzavřel, že „činnost soudů byla plynulá a plně odpovídající složitosti řízení s výhradou tří období,“ a to od 25. 1. 2001 do 31. 10. 2002, kdy soudu trvalo 21 měsíců, než po podání žaloby učinil první (rutinní) úkon, od 20. 2. 2006 do 23. 5. 2007, kdy soudu trvalo patnáct měsíců, než nařídil jednání o odvolání, a od 5. 1. 2010 do 14. 1. 2011, kdy soudu trvalo jeden rok, než rozhodl o odvolání proti rozhodnutí o znalečném.

6. Podle soudu prvního stupně došlo k porušení práva žalobkyně na projednání věci v přiměřené lhůtě, neboť délka posuzovaného řízení nebyla vzhledem k okolnostem případu přiměřená, a to zejména pro významný podíl uvedených období nečinnosti soudů na celkové době řízení. Žalobkyni tak vznikla nemajetková újma, a to minimálně v důsledku její právní nejistoty „rezultující z nepřiměřeně dlouhé doby řízení.“ Žádné okolnosti, pro něž by bylo na místě se spokojit toliko s konstatováním porušení práva, soud prvního stupně neshledal. Při stanovení výše zadostiučinění vyšel ze základní částky 15 000 Kč za první dva roky a každý další rok trvání řízení (resp. částky 1 250 Kč za každý další měsíc trvání řízení). „Základní hodnotu odškodnění“ ve výši 147 500 Kč pak upravil snížením o 35 % za celkovou složitost řízení a o 20 % za význam řízení z pohledu právnické osoby, jejíž „pocitování“ újmy (frustrace) je „jiné povahy a kvality než v případě osoby fyzické,“ když žalobkyně o „pocitování“ frustrace ani ničeho netvrdila. Soud prvního stupně poukázal na závěry Stanoviska s tím, že výše přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku řízení

u právnických osob nemusí být vždy nižší, než je tomu u osob fyzických, z čehož soud prvního stupně dovodil, že v odůvodněných případech nižší být může. Poukázal i na judikaturu ESLP, ze které podle něj jistá distinkce v odškodňování fyzických a právnických osob v obdobných případech vyplývá. Naproti tomu zvýšení o 15 % učinil soud prvního stupně pro absentující podíl žalobkyně na délce řízení. Takto dospěl k částce 93 294 Kč. Neshledal důvodným navýšení základní částky pro jednotlivé průtahy, jimiž zatížily posuzované řízení soudy, neboť pokud by nebylo těchto průtahů, celkem trvajících cca čtyři roky, pak by posuzované řízení s ohledem na jeho předmět a jeho zbývající průběh hodnotil jako přiměřeně dlouhé. Protože je to právě (a jen) nečinnost soudů, jež vůbec činí řízení odškodnitelným, představovalo by další navýšení základního odškodnění pro tuto „(ne)činnost“ soudů „duplicitní odškodnění.“ Konečně soud prvního stupně nezohlednil „případnou“ daňovou povinnost žalobkyně, pokud se jedná o daň z příjmů ve vztahu k žalovanou uhrazené částce, když případná daňová povinnost a její výše je odvislá od celkového hospodářského výsledku žalobkyně v příslušném zdaňovacím období.

7. Požadavek na úrok z prodlení z žalovanou vyplacené částky shledal soud prvního stupně důvodným s ohledem na doručení žádosti o odškodnění žalované, šestiměsíční lhůtu na předběžné projednání podle § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č. 160/2006 Sb., (dále jen „OdpŠk“) a datum vyplacení částky. O částečném zastavení řízení rozhodl v rozsahu částečného zpětvzetí žaloby. O nákladech řízení rozhodl podle § 142 odst. 3 o. s. ř. *per analogiam* za použití § 146 odst. 2 věty druhé o. s. ř.

8. M ě s t s k ý s o u d v Praze k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 22. 10. 2013 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném zamítavém výroku o věci samé a ve výroku o nákladech řízení a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

9. Odvolací soud neshledal odvolání důvodným, když soud prvního stupně podle něj „dostatečným způsobem zjistil skutkový stav věci, z odůvodnění jeho rozhodnutí je zřejmý postup soudu i účastníků v posuzované věci, včetně časově na sebe navazujících jednotlivých úkonů.“ Souhlasil se závěrem o nepřiměřenosti celkové doby řízení a tedy i o nesprávném úředním postupu, v důsledku čehož žalobkyni vznikla nemajetková újma. S ohledem na délku řízení a neodůvodněné prodlevy rovněž nepovažoval samotné konstatování porušení práva za dostačující. S odkazem na Stanovisko uvedl, že „měřítko významu předmětu řízení pro účastníka (§ 31a odst. 3 písm. e/ OdpŠk), tj. to, co je pro něj v sázce, je nejdůležitějším kritériem pro stanovení formy a případné výše odškodnění.“ V jeho posouzení se plně ztotožnil se soudem prvního stupně. K odvolací námitce žalobkyně, že se soud prvního stupně „nevyrovnal se ... skutečností, že žalobce byl v době podání žaloby v tak špatné ekonomické situaci, že toto bylo důvodem i pro osvobození od soudních poplatků“, z čehož bylo možno „uzavřít, že se jednalo pro žalobce přímo o existenciální otázku, neboť absence finančních prostředků ... pro něj mohla znamenat i úpadkovou situaci,“ odvolací soud nepřisvědčil. Podle odvolacího soudu „žalobkyně žádala o osvobození od soudních poplatků s tím, že má značné dluhy vůči státu a není schopná dostát svým závazkům ... z předchozích let.“ Odvolací soud se ztotožnil i s úvahou, že „tvrzení (žalobkyně) o vysoké míře frustrace neodpovídá jejímu chování..., když ... nijak procesně nepůsobila na soud za účelem ... urychlení (řízení), a k vymáhání nároku na zaplacení částky, která pro ni měla mít existenční význam, přistoupila až téměř dva roky po její splatnosti.“ Ani v hodnocení ostatních kritérií odvolací soud soudu prvního stupně ničeho nevytknul. O nákladech odvolacího řízení rozhodl podle § 142 odst. 1 a § 224 o. s. ř. a *contrario*.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Žalobkyně podala proti rozsudku odvolacího soudu v plném rozsahu dovolání a navrhla, aby

Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Napadené rozhodnutí bylo podle dovolatelky „vydáno v rozporu s hmotným i procesním právem,“ kdy dílem „je zde dán rozpor s judikaturou“ Nejvyššího soudu a ESLP a „dílem se jedná o otázky dovolacím soudem nerozhodované,“ a odvolací soud se nevypořádal se všemi jejími argumenty.

11. Podle dovolatelky soudy dospěly k závěru, že újma v případě právnické osoby nutně musí být nižší, nežli je tomu u osob fyzických, když zkoumaly pouze otázku frustrace jako jistého psychického nepohodlí a nezabývaly se významem vymahatelnosti práva pro další existenci kapitálové společnosti. Právě ze skutečnosti, že u žalobkyně byly splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, přitom bylo možno pro ni dovodit zvýšený význam předmětu řízení, neboť byt byla v právu, mohla skončit v konkurzu, tj. zaniknout. Současně dovolatelka nesouhlasí s tím, že soudy položily paralelu mezi nepůsobením na urychlení soudního řízení a neexistencí vysoké míry frustrace.

12. Dovolatelka považuje za lichý i argument odvolacího soudu, který ji vytkl podání žaloby dva roky po splatnosti pohledávky. Podle dovolatelky ze skutečnosti, že žaloba nebyla podána obratem, nelze dovozovat nižší význam předmětu řízení, neboť žalobkyně preferovala možnost mimosoudní dohody. Nadto se k této překvapivé argumentaci odvolacího soudu nemohla vyjádřit, neboť se v řízení nijak neobjevila.

13. Dovolatelka rovněž nesouhlasila s tím, jak soudy zhodnotily průtahy v řízení i efektivitu postupu soudu v posuzovaném řízení. Z rozsudku odvolacího soudu v posuzovaném řízení přitom vyplývalo pochybení soudu prvního stupně, pokud žalovanou nepoučil podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. Ani zjištěné průtahy v řízení soudy nezohlednily ve výši zadostiučinění.

14. Konečně se podle dovolatelky soudy nijak nevyrovnaly s její argumentací, že podle judikatury ESLP by odškodné mělo být zvýšeno o případnou částku daně, neboť jinak se jedná o diskriminaci právnických osob, jestliže z přiznaného odškodného (hrazeného státem) musí dovolatelka ve výsledku státu opět odvést daň z příjmu.

15. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

17. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

18. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

19. Dovolání je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné k posouzení otázek hmotného práva, zda a jakým způsobem se v případech poskytnutí peněžitého zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou soudního řízení podle § 31a odst. 3 OdpŠk přihlédne k tomu, že poškozeným je právnická osoba, že žalovaná částka mohla být významná pro její další činnost a existenci, že poškozený neuplatnil žádné prostředky za účelem odstranění průtahů v řízení a že jedinou příčinou

nepřiměřené délky řízení byly průtahy na straně soudu. Vyřešení uvedených otázek odvolacím soudem je v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

20. Dovolání je rovněž přípustné k posouzení otázky hmotného práva, zda přiznané peněžité zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a odst. 3 OdpŠk je nutno navýšit o případnou částku daně, kterou bude poškozená právnická osoba povinna státu navíc odvézt v důsledku přijetí zadostiučinění v penězích. Dovolání je přípustné, neboť uvedená otázka hmotného práva v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

21. Podle § 13 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

22. Podle § 31a OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odstavec 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odstavec 2). V případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1, věty druhé a třetí, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k a) celkové délce řízení, b) složitosti řízení, c) jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, d) postupu orgánů veřejné moci během řízení a e) významu předmětu řízení pro poškozeného (odstavec 3).

23. Podle Stanoviska výše přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku řízení u právnických osob nemusí být vždy nižší, než je tomu u osob fyzických. Přiměřené zadostiučinění za nemateriální újmu se v zásadě poskytuje i právnickým osobám, a to i obchodním společnostem. V případě obchodních společností (v souladu s judikaturou ESLP, srov. již soudem prvního stupně citované rozhodnutí *Comingersoll S. A. proti Portugalsku*) je třeba při určování výše přiměřeného zadostiučinění přihlížet i k jiným faktorům, jako je pověst společnosti, nejistota v plánování rozhodování, rozkol ve vedení společnosti a konečně též, i když v menším stupni, úzkost a potíže způsobené členům vedení společnosti. Nemateriální újma u právnických osob se zpravidla neprojevuje týmiž důsledky jako u osob fyzických, pro něž jsou příznačné pocity jako úzkost a duševní stres, zohledňují se tak u ní kritéria, která se odvíjejí od jiných charakteristik než u osoby fyzické. Podle Nejvyššího soudu však ESLP nezamýšlel automaticky rozlišovat mezi osobami fyzickými a právnickými při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. V rozsudku ze dne 29. 12. 2010, sp. zn. [30 Cdo 3908/2009](#), proto Nejvyšší soud dovodil, že nemateriální újma vzniká nepřiměřenou délkou soudního řízení i právnickým osobám, jejichž vůle je vytvářena prostřednictvím osob fyzických. Se zřetelem k úzkým zájmovým vazbám všech takových osob nelze ani ve vztahu k právnickým osobám samým pomíjet a nezohledňovat, byť i v omezené míře, následky nepřiměřeně dlouze vedeného řízení pro povolané fyzické osoby.

24. Z uvedeného vyplývá, že sama skutečnost, že poškozeným je právnická osoba, obchodní společnost, nemůže vést automaticky k závěru o poskytnutí nižšího peněžitého zadostiučinění. Hodnotil-li odvolací soud (a to i ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně, s jehož závěry se plně

ztotožnil) především míru „frustrace“ poškozeného vyvolanou nepřiměřenou délkou řízení, zabýval se hlediskem, které je typické pro fyzické osoby a které se u právnické osoby projevuje toliko zprostředkovaně, právě se zřetelem k úzkým zájmovým vazbám fyzických osob, jejichž prostřednictvím je vytvářena vůle právnické osob. Hlediska charakteristická pro právnické osoby, obchodní společnosti, přitom soudy prakticky pominuly.

25. Žalobkyně opakovaně poukazovala na výši žalované částky a skutečnost, že v době zahájení řízení byla ve špatné ekonomické situaci, takže jí proto bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků. Z toho dovozovala, že se pro ni jednalo o existenciální otázku, neboť absence finančních prostředků mohla znamenat i úpadkovou situaci, byť její žaloba byla po právu.

26. Ačkoliv odvolací soud s odkazem na Stanovisko správně zdůraznil, že význam předmětu řízení, který je nejdůležitějším kritériem pro stanovení formy a případné výše zadostiučinění, je představován tím, co je pro účastníka v sázce, se shora uvedenou argumentací žalobkyně se ani on nevypořádal.

27. Soud prvního stupně sice uvedl, že úhrada předmětné částky „mohla mít pro žalobkyni z pohledu její platební bilance svůj význam,“ tento význam však dále nijak nehodnotil. Odvolací soud argumentaci žalobkyně nepřisvědčil, aniž by však jeho důvody byly zcela srozumitelné, když poukázal na skutečnost, že žalobkyně žádala v posuzovaném řízení o osvobození od soudních poplatků z důvodu značných dluhů vůči státu a neschopnosti dostát svým závazkům z minulých let.

28. Podle dovolacího soudu právě skutečnost, že žalobce uplatňuje pohledávku značné výše (zde 1 430 766 Kč s příslušenstvím) za situace, kdy není dlouhodobě schopen dostát svým splatným závazkům, pročež je ohroženo pokračování jeho profesní aktivity, svědčí spíše pro zvýšený význam předmětu řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. [30 Cdo 3340/2011](#)).

29. Odvolací soud v této souvislosti, kromě argumentu, že frustrace žalobkyně neodpovídala jejímu chování (viz dále), rovněž poukázal na skutečnost, že k vymáhání pohledávky, která pro ni měla mít existenční význam, přistoupila žalobkyně až téměř dva roky po její splatnosti. Z odůvodnění napadeného rozsudku ovšem nevyplývá, jakými úvahami byl odvolací soud při hodnocení této skutečnosti veden, když mu nebyly známy důvody, pro které k podání žaloby až dva roky po splatnosti pohledávky došlo. Soudy totiž rozhodovaly se souhlasem účastníků bez jednání a účastníci se tak nemohli vyjádřit ke skutečnostem, které druhá strana ani netvrdila (tak jako v tomto případě).

30. Ze shora uvedených důvodů je právní posouzení významu předmětu řízení pro poškozeného (§ 31a odst. 3 písm. e/ OdpŠk) odvolacím soudem, a to i ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně, neúplné, tudíž nesprávné.

31. Odvolací soud (ve vazbě na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně) svůj závěr o nižším významu řízení pro žalobkyni postavil rovněž (soud prvního stupně především) na úvaze, že tvrzení žalobkyně o vysoké míře frustrace neodpovídá jejímu procesnímu chování v posuzovaném řízení, když po celou jeho dobu nijak procesně nepůsobila na soud za účelem jeho urychlení.

32. Takové hodnocení procesního chování poškozeného je v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, tedy nesprávné.

33. Při zkoumání toho, zda poškozený využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, je třeba jejich využití přičítat poškozenému k dobru, nikoli mu přičítat k tíži, že je nevyužil. Děje se tak přitom výhradně v rámci posuzování kritéria chování poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk, nikoliv kritéria významu předmětu řízení pro poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk. Není přiléhavé přičítat nepodání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu k

tíži poškozeného. Tím méně je možné přičítat k tíži účastníka, že nepodal stížnost na průtahy v řízení. Není obecně povinností účastníků řízení vést orgány veřejné moci k dřívějšímu rozhodnutí. Vydat rozhodnutí v přiměřené době je naopak obecnou povinností těchto orgánů, která má být plněna i tehdy, když účastníci nevyužívají prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení spočívající v nečinnosti orgánů. Stát nemůže odpovědnost za dodržení práva účastníka řízení na projednání věci v přiměřené lhůtě přenášet na účastníky řízení tím, že po nich bude požadovat, aby se v případě hrozící či nastalé nepřiměřené délky řízení domáhali nápravy, a dojde-li k porušení práva účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě, sankcionovat jej při stanovení výše odškodnění za to, že se nápravy nedomáhal. Je tomu tak proto, že důvody poškozeného pro neuplatnění návrhu podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, mohou být různé a ne vždy musí být jeho neuplatnění projevem spokojenosti poškozeného s existencí průtahů v řízení, popřípadě jeho lhostejnosti k nim. Naopak při hodnocení postupu orgánu veřejné moci (soudu) jako jednoho z kritérií obligatorně posuzovaných při stanovení výše zadostiučinění je třeba zohlednit bezdůvodnou nečinnost soudu a zbytečné prodlevy ve vyřizování případu, tedy tzv. průtahy v řízení (srov. část IV. písm. b/ a c/ Stanoviska a rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3412/2011](#), a ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. [30 Cdo 2528/2013](#)).

34. Podle odvolacího soudu nelze nic vytknout ani hodnocení ostatních kritérií soudem prvního stupně, který při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění nezhodnotil zjištěné průtahy v řízení odůvodněním, že další navýšení základního odškodnění pro tuto nečinnost by představovalo „duplicitní odškodnění“, neboť je to právě a jen tato nečinnost, která činí řízení odškodnitelným.

35. Podle Stanoviska (část IV. a V.) po ohraničení doby trvání řízení (určením počátku a konce) posuzuje soud přiměřenost doby řízení. Přitom není možné vycházet z nějaké abstraktní, předem dané doby řízení, která by mohla být pokládána za přiměřenou, ale je třeba přihlížet ke konkrétním okolnostem případu. Vychází se z kritérií, která jsou obdobným způsobem hodnocena i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Těmito jsou složitost případu, chování poškozeného, postup orgánů veřejné moci během řízení a význam předmětu řízení pro poškozeného. Z těchto samých faktorů se pak spolu s celkovou délkou řízení vychází i při určování výše přiměřeného zadostiučinění. Ve smyslu Stanoviska tedy nejde o duplicitní hodnocení kritérií demonstrativně uvedených v § 31a odst. 3 OdpŠk, ale o posouzení stejného kritéria ve vztahu ke dvěma různým závěrům. Nelze tak bez dalšího odmítnout hodnocení zjištěné skutečnosti s odkazem na závěry týkající se posuzování přiměřenosti celkové délky řízení, aniž by soud vysvětlil, proč zjištěná skutečnosti týkající se postupu soudu (zde čtyři roky průtahů) neměla zásadní vliv na zvýšení nemajetkové újmy.

36. V rámci hodnocení kritéria postupu orgánu veřejné moci během řízení (§ 31a odst. 3 písm. d/ OdpŠk) žalobkyně v žalobě i v odvolání rovněž poukazovala na důvody, pro které byl v posuzovaném řízení první rozsudek soudu prvního stupně odvolacím soudem zrušen.

37. Podle Stanoviska (část IV. písm. c/) pod pojem nesprávnosti postupu orgánu veřejné moci je třeba zahrnout i situace, kdy rozhodnutí soudu nižšího stupně bylo zrušeno výlučně z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti nebo procesní vady. Ve zrušovacím rozhodnutí musí být ale zřetelně uvedeno, že rozhodnutí soudu nižšího stupně je zrušováno právě z tohoto důvodu. Neodpovídalo by zásadě promptnosti kompenzačního řízení, jestliže by v jeho průběhu muselo být samostatně posuzováno, z jakého důvodu bylo dané rozhodnutí zrušeno.

38. K důvodům zrušení prvního rozsudku soudy neučinily taková skutková zjištění, která by jim posouzení kritéria podle § 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk umožnila. I z tohoto důvodu je tak právní posouzení tohoto kritéria neúplné a proto nesprávné.

39. Ve vztahu k požadavku žalobkyně na kompenzaci budoucí daňové povinnosti dovolací soud poukazuje na Stanovisko, podle kterého by soudy v České republice při určování výše přiměřeného

zadosti učinění měly vycházet z kritérií obsažených v rozhodnutích ESLP, inkorporovaných v § 31a odst. 3 OdpŠk. Podle závěrů ESLP pak status stěžovatele jako oběti porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publikované ve Sbírce zákonů jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí, pod č. 209/1992, dále jen „Úmluva“) může záviset na úrovni kompenzace, která byla stěžovateli přiznána v domácím řízení, a to s ohledem na skutečnosti, na jejichž základě si stěžuje před ESLP.

40. Dovolatelka přitom správně poukázala, že ESLP v rámci svých rozhodnutí, kterými stěžovatelům za porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy přiznává náhradu morální újmy (spravedlivé zadosti učinění) a náhradu nákladů řízení, ukládá žalovanému státu i povinnost zaplatit „případnou částku daně“.

41. V souvislosti s tímto požadavkem komentářová literatura již dříve dospěla k závěru, že „vzhledem k tomu, že tato dodatečná částka by měla být teoreticky zaplacená ve stejné lhůtě jako zadosti učinění samotné, nenabízí se – pokud daň není placena jednorázově z dané konkrétní částky, ale na základě globálního přiznání ke všem příjmům za příslušné daňové období – v praxi zřejmě jiná cesta, než aby částky přiznané ESLP z titulu spravedlivého zadosti učinění byly od daně z příjmů osvobozeny“ (srov. Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, kapitola VIII, str. 276). Dovolací soud k tomu dodává, že naroveň osvobození od daně mohou být i jiná legislativní řešení, která zajistí, že příjem nebude zdaněn. Tohoto v praxi jediného možného způsobu splnění povinnosti uložené v rozhodnutí ESLP si byl nepochybně vědom i zákonodárce, když v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „zákon č. 586/1992 Sb.“), s účinností od 1. 1. 2004 stanovil, že příjem plynoucí z titulu spravedlivého zadosti učinění přiznaného ESLP ve výši, kterou je Česká republika povinna uhradit, nebo z titulu urovnání záležitosti před ESLP na základě smíru nebo jednostranného prohlášení vlády ve výši, kterou se Česká republika zavázala uhradit, není předmětem daně z příjmů fyzických osob (§ 3 odst. 4 písm. d/) ani daně z příjmů právnických osob (§ 18 odst. 2 písm. d/). Pro úplnost je nutno dodat, že na rozdíl od fyzických osob, u kterých lze obecně uplatnit osvobození od daně za přijatou náhradu nemajetkové újmy (§ 4 odst. 1 písm. d/), právní úprava daně z příjmů právnických osob (část druhá zákona) obdobné osvobození od daně neobsahuje.

42. Zákonodárce obdobný přístup jako u spravedlivého zadosti učinění nabytého poškozeným v souvislosti s řízením před ESLP v případě zadosti učinění vyplaceného v penězích podle § 31a OdpŠk nezvolil. Důvody takového postupu nejsou zřejmé. Návrh novely zákona č. 82/1998 Sb., kterou byla do českého právního řádu mj. zavedena úprava přiměřeného zadosti učinění v § 31a (zákon č. 160/2006 Sb.), byl v důvodové zprávě vládou odůvodňován právě judikaturou ESLP, podle které v České republice neexistuje účinný prostředek nápravy nepřiměřené délky řízení. Tím Česká republika jednak porušovala čl. 13 Úmluvy, jednak v řízení před ESLP nemohla namítat, že stěžovatelé nevyčerpali vnitrostátní prostředky nápravy. Zakotvením odpovědnosti státu za nemajetkovou újmu vzniklou nezákonným rozhodnutím a nesprávným úředním postupem v českém právu tak podle důvodové zprávy bylo sledováno splnění závazků vyplývajících pro stát z Úmluvy, snížení břemene, které nese ESLP, a především prevence před dalším odsouzením České republiky. Bylo-li tedy důvodem přijetí právní úpravy jednak splnění závazků vyplývajících z čl. 13 Úmluvy, jednak přesun agendy z řízení před ESLP na národní úroveň, jevílo by se logickým, aby částky přiměřeného zadosti učinění přiznané podle § 31a OdpŠk podléhaly stejnému daňovému režimu jako částky spravedlivého zadosti učinění přiznané poškozeným v řízení před ESLP podle Úmluvy.

43. Podle § 21 odst. 1 zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, sazba daně činí 19 %, pokud v odstavcích 2 a 3 není stanoveno jinak. Daň se vypočte jako součin základu daně sníženého o položky snižující základ daně a o odčitatelné položky od základu daně zaokrouhleného na celé tisíce Kč dolů a sazby daně.

44. Podle § 23 odst. 1 zákona je základem daně rozdíl, o který příjmy, s výjimkou příjmů, které nejsou

předmětem daně, a příjmů osvobozených od daně, převyšují výdaje (náklady), a to při respektování jejich věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období; rozdíl se upraví podle tohoto zákona.

45. Z citovaných ustanovení vyplývá, že o „případné částce daně“, jak o ní hovoří rozhodnutí ESLP, lze uvažovat pouze za situace, kdy je základ daně (a to i po korekci o položky snižující základ daně a odčitatelné od základu daně) vyšší než nula. V takovém případě je zadostiučinění přiznané podle § 31a OdpŠk dodatečně úhradou daně snižováno o částku odpovídající součinu příslušné sazby daně z příjmů a částky peněžitého zadostiučinění.

46. V důsledku právní úpravy daně z příjmů právnických osob tak v konkrétním případě může dojít k tomu, že shora uvedený požadavek ESLP, aby v rámci spravedlivého zadostiučinění byla stěžovateli zaplacená i případná částka daně, nebude naplněn, ačkoliv podle Stanoviska i důvodové zprávy k zákonu č. 160/2006 Sb. by judikatura ESLP při výkladu a aplikaci § 31a OdpŠk měla být respektována. Důvodem je skutečnost, že soud v době rozhodování o výši přiměřeného zadostiučinění nemůže nijak předvídat, o kolik bude přiznané přiměřené zadostiučinění žalobci zkráceno v důsledku úhrady daně z příjmů. Nemůže to předvídat už jen z toho důvodu, že neví, kdy bude žalobci žalovanou částka vyplacena, v kterém kalendářním roce, jaký bude v tom roce hospodářský výsledek žalobce či dokonce jaká bude v tom roce právní úprava daně z příjmů.

47. Protože ale případný rozpor s judikaturou ESLP může nastat teprve v důsledku vyměření a úhrady daně z příjmů, je na žalobci, aby svou argumentaci (touto judikaturou) uplatnil právě v daňovém řízení (event. následně žalobou ve správním soudnictví).

48. Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu o nemožnosti přihlížet k případné daňové zátěži žalobce při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění je správný.

49. Protože ve vztahu k jednotlivým kritériím podle § 31a odst. 3 OdpŠk dospěl dovolací soud k závěru, že jejich zhodnocení odvolacím soudem je dílem v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu a dílem neúplné, tedy nesprávné, postupem podle § 243e odst. 1 a 2 o. s. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu, včetně výroků o náhradě nákladů řízení, zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, proto zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí v rozsahu zamítavého výroku o věci samé (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3850/2014](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2015), vč. nákladového výroku, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

50. V dalším řízení bude na soudu prvního stupně, aby na podkladě skutečností tvrzených účastníky vyšel (a to případně postupem podle § 118a o. s. ř.) z úplně zjištěného skutkového stavu a na jeho základě znovu posoudil jednotlivá kritéria pro stanovení výše peněžitého zadostiučinění (§ 31a odst. 3 OdpŠk).

51. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. právními názory dovolacího soudu vyslovenými v tomto rozhodnutí vázány.